

Markvandring As vig

6. SEPTEMBER 2018

COAST2COAST CLIMATE CHALLENGE

Notatark

Sagsnr. 01.00.00-P20-2-17

Sagsbehandler
Maria Elise Sørensen

14.12.2018

Markvandring ved As Vig den 6 september 2018 kl. 16.30-18.30

Deltagere:

3 fra Glud Museum, 1 naturvejleder, 1 fra Aarhus Universitet og 2 fra Hedensted Kommune. Borgere hovedsagelig sommerhusejere, lokale og lokalrådsmedlemmer fra området.

Se bilag deltagerliste.

Billede 1 der blev snakket om muligheder og udfordringer ved slusen i skjold Å

Formål: Borger drevet klimatilpasning. Lær dit nærområde at kende – markvandring – levevilkår og livsbetingelser i forskellige tids- og klimafaser i As Vig. Øget viden og kendskab til de klimaudfordringer som området står overfor, men også en historisk fortælling om de ændringer som området har gennemgået gennem tiden.

Jens Kjær fra Glud museum har planlagt en tur rundt i As med lokal kulturhistorie, klimakulturhistorie, digelags historier samt bidrag fra lokale lodsejere om området.

Billede 2 Efter turen afsluttede vi i bålturen med en snak om klimaudfordringer og de muligheder det medfører

Udstillingsrum

I et bålhus ved stranden ved start/slut sted var der opsat klimaplancher og et bord med foldere og spørgeskemaer. Et bord med kaffe / the.

Jens Kjær opstillede mobile plancher med kort der viste udviklingen i området over tid, og billeder der illustrerede dette.

- Det fungerede at starte med en præsentation samt fortælling om hvorfor Hedensted kommune har igangsat disse ture og hvad projektet Håb til Håb gerne skulle bidrage med.
- Borgerne var yderst interesserede i borgerdrevet klimatilpasning.
- Der blev udfyldt mange spørgeskemaer og online spørgeskemaer.
- Det fungerede at kombinere kulturhistorie, landskabshistorie og klimaudfordringer.

Billede 3 Der blev kigget på planter og snakket om sommerhushistorie.

Markvandringen

Arrangementet startede med en præsentation af de deltagende fagpersoner samt en præsentation ved Niels Rauff om baggrund for turen samt det overordnede projekt med borgerdrevet klimatilpasning.

Jens Kjær fra Glud museum, havde planlagt en rute, se bilag. Turen gik ind mod Ringstholm, og kær områderne, til skjold Åen og slusen. Dernæst langs stranden og diget tilbage til Bålhytten. Rundt på turen blev der fortalt lokale historier om kultur og klima. Der blev snakket en del om slusen og dannelsen af de to digelag og de udfordringer, muligheder og erfaringer der medført.

Hvordan får vi borgerne til at interessere sig for klimatilpasning i deres lokalområde?

- Information om lokale forhold til borgere, foreninger og lokalråd
-

Workshop

Workshoppen fungerede langt bedre end første vandring. Det fungerede med oplægget før vandringen og en opsamling bagefter, hvor der blev stillet spørgsmål samt snakket mere overordnet klimatilpasning.

Der var en bred interesse fra mange deltagere som gerne ville være med i processen fremefter. Der blev udfyldt mange spørgeskemaer

Workshoppen sluttede med at Maria afsluttede med en lille opfordring om at brede budskabet samt en lille annoncering for den kommende vandring i Snaptun samt to planlagt Busture.

Haab til Haab – As Vig den 6. sept. 2018

1. Parkering – Hornsæbbo
Information om Projekt Haab til Haab.

Feriekolonien Hornsæbbo med plads til 64 børn blev indviet i 1923. Først af træ, siden (1952) af mursten. Horsens Kommuneskole's Feriekolonier havde købt grunden af Palsgård for 600 kr.

2. Åens udløb
Her øst for kirken var åens udløb, indtil en stormflod den 13. november 1872 flyttede udløbet længere mod nord.

3. Havnen ved Kirkeholm
Fra en havn udskibede Palsgård korn. Det blev fragtet til et af de nærmeste kornpakhuse – f.eks. i Snaptun eller Amstrup.

4. Salteng
Området syd for Hornsæbbo er ikke inddiget og oversvømmes af og til ved højvande. Saltpåvirkningen har betydning for plante- og dyreliv.

5. Sluse og spuns
Man forsøger at holde havvandet ude af "Døde Å" mellem sommerhusene ved hjælp af en sluse og spunsvægge. Tidligere var her vadedsted med brolægning til køretøjer - og spang (planker) over åen til gående. Bønderne hentede tang ved stranden til mønninger og kartoffelkuler. Broen blev bygget i 1952.

6. Damsgaard
Den lille gård ved "Femveje" lå tidligere lige øst for landevejen. Samme slægt siden 1600-tallet – og her fødtes også Peder Damsgaard, bestyrer på Ringstholt 1872-1917.

v/ Jens Kjær, Glud Museum,
jk@gludmuseum.dk

7. Mølleå 1688-matriklen:
"En eng kaldes Mølleå: Aorlig 20 læs godt høg og 30 læs moselhøg. Høglæses bierges med stor besværlighed, og undertiden af vandflod ganske bortfyder eller fordærfuis."

8. Møllen
Her har tidligere sikkert ligget en lille skværtmølle (en lille mølleå ses på gamle matrikelkort).

Fra 1874 til 1907 lå her en vejrmølle – en engvandingmølle – der løftede vandet fra åen op i kanalerne, som gennemskår engene.

9. Fårebakkerne
Otto Reedtz havde fåreschæferi efter de mest moderne tyske principper (1824). I 1838 var der 5-600 får på Palsgaard og 3-400 på Ringstholt. Ulden blev solgt til Grejsmølle.

10. Ringstholt
Dvs. – "Holmen med rundhøjern"
Peder Damsgård var i Palsgaards tjeneste i 58 år. Det gamle Ringstholt brændte i 1893 pga en utæt skorsten.

De trøde køer fra Palsgård græssede om efteråret sammen med de sortbrogede fra Ringstholt. Morgen og aften kom hele læs med malkokoner ud i engene for at malke de mere end 200 køer.

11. Engvanding
Fra 1883 kunne stemmewærk i Kasselkær eng og Mølleå eng stemme vandet op i engene. Kun forår og efterår for ikke at genere tørvegravningen.

Ca. 1885 anlagdes flere kanaler til overrisling – og afvanding - af engene.

12. Landliggerne
Horsensianerne ville til vandet. Badehuse ved stranden fra 1930'erne. En stor grund i 1960'erne: 6000 kr. Midt 1960'erne: Købmand Georg Jensen 1967. Strøm til dem, der ville være med.

13. Kanal og sluse
Kanalen der erstattede det gamle å-udløb og højvandsluse.

14. Det nye dige
Initiativ: Niels Lonnebjerg og Gert Hedegeaert
2 digelæg: As Vig Syd og As Vig Nord.

Fri for oversvømmelse ved 1,90 m vandstand

Oversvømmelser:
2006 (100 års hændelse): 1,65 m
Siden 2011 to gange: 1,55 m & 1,45 m

Stednavne
Havmund – Damsgaard – Bæklund – Boelbro – Langkiær – Lille Bro – Store Bro – Kassel Kiær - Havløkke

BØGER:
Johan Bønnelycke Jørgensen:
1. Palsgaard i prinsens og baronens tid 1877-1908.
2. Slægten Reedtz på Palsgaard og Tamdrup Bisgaard...

Mødedeltagelse i

Møde:	Markvandring og miniworkshop
Dato:	6. september 2018
Formål:	Borgernes bidrag til værdier, klimaudfordringer og udviklingsretning
Mødested:	Kirkholmvej 13, 7130 Juelsminde
Mødetidspunkt:	16.30 - 18.30

Til cirkulation blandt fremmødte:

Navn (Udfyldes)	Institution (Udfyldes)	Underskrift
Maria Sørensen	Hedensted Kommune	
Niels Rauff	Hedensted Kommune	
Katrine O. Skibsted	Hedensted Kommune	
Lola W. Hansen	Glud Museum	
Rasmus Kath	Glud Museum	
Jens Kjær	Glud Museum	
Peer Høgsberg	Kolding Naturskole	
Uffe M. Krogh	Aarhus Universitet	
Larsen Kjær	borger/sommerhusejer	
Peder Sørensen	Borger	
Anders Klindt	Sønderby	
Lene Kragh	Bolque	
Andri Almind	Sommerhusejer	
Dorthe Beuchert	Engbo	
De Beuchert	Engbo	
VIBEKE JOHANSEN	AS. HEDEGÅRD	
JØRGEN JENSEN	AS HEDEGÅRD	
Jenny Alnæs	ferdmand	
Janis Skudny	Engbo	
Birgitte Rønnow	Engbo	

Navn (Udfyldes)	Institution (Udfyldes)	Underskrift
Sidsel	Hedensted Kommune	
Kirsten Olsen	— II —	
KARI-ANN BRØENG	Hedensted Kommune	~~KARI-ANN BRØENG~~
Pia Søgaard Jensen	Hedensted kommune	Pia S. Jensen
Birgit Hofman	Hedensted kommune	Birgit Hofman
~~Leta W. Hansen~~ Gtu		
Gert E. Sørensen		
Patrick Sørensen		
Bjørn Rindler		
Ashu Damgaard		
INGA SØRENSEN		
Bo Ulse		
Jens W. Jørgensen	Borger.	Jens W. Jørgensen
Anne Strømholm	Borger	
Mads Laursen	personligt	
p. Hans Holger	N.L. — II —	